

Zbirka gramofonskih ploča Damira Tončića u Državnom arhivu u Splitu

Dr. sc. Joško Ćaleta
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb

Godišnji skup Hrvatskog etnološkog društva
Etnolozi i kulturni antropolozi u kontaktu –
Dosezi javnog djelovanja etnologije i kulturne
antropologije
Sinj, 18.- 20. listopad, 2023.

Google Prevođenje

Diskografska industrija u Hrvatskoj

ief.hr/istrazivanja/znanstveni-projekti/diskograf/

Roundcube Webma... Pristigla pošta (1) ... Google

f PRETRAŽI

Institut za etnologiju i folkloristiku

O INSTITUTU ZNANSTVENICI ISTRAŽIVANJA NASTAVA SKUPOVI DOKUMENTACIJA IZDAVAŠTVO KNJIŽNICA KONTAKT

Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih

HRVATSKA E-DISKOGRAFIJA

NOVOSTI

PUBLIKACIJE I IZLAGANJA

PRODAJNI KATALOZI

SLUŠAONICE I RADIJSKI
PRILOZI

SURADNICI NA PROJEKTU

IZVJEŠTAJI

SIMPOZIJ "78RPM AT HOME"

KONTAKT

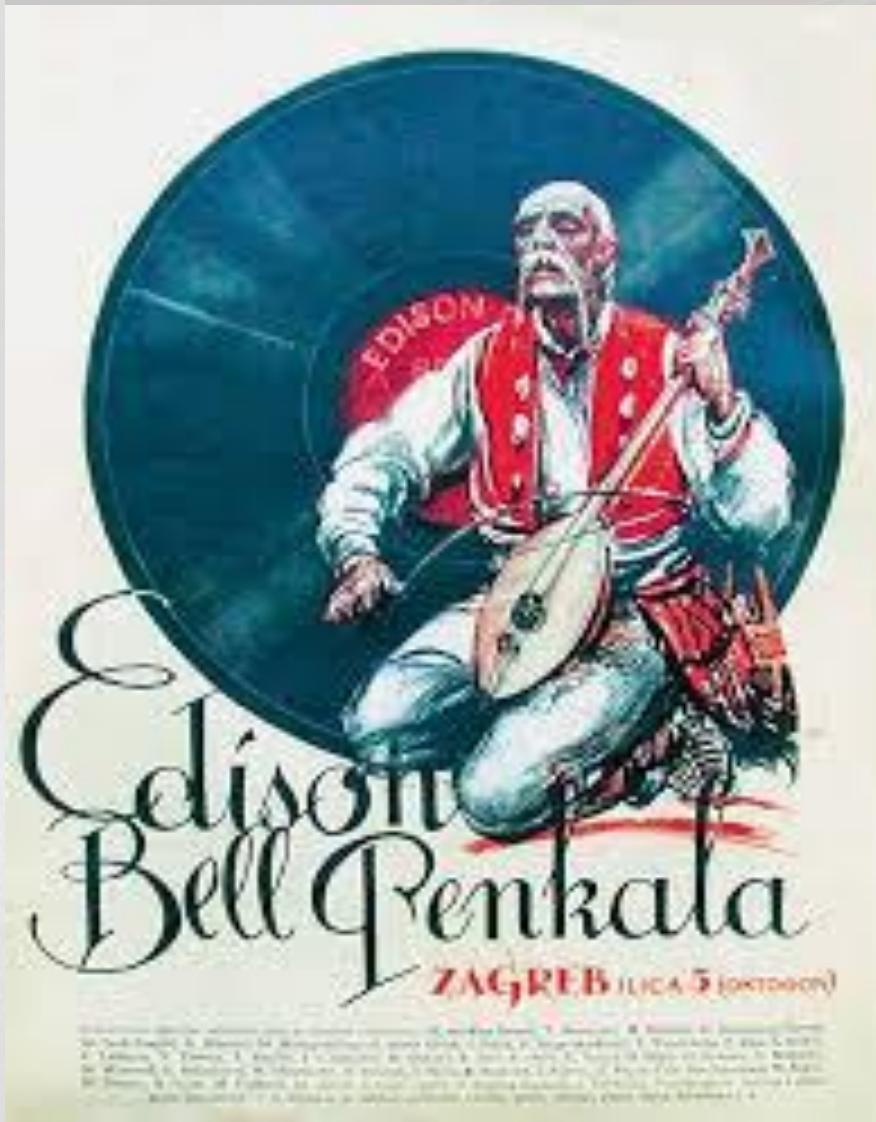

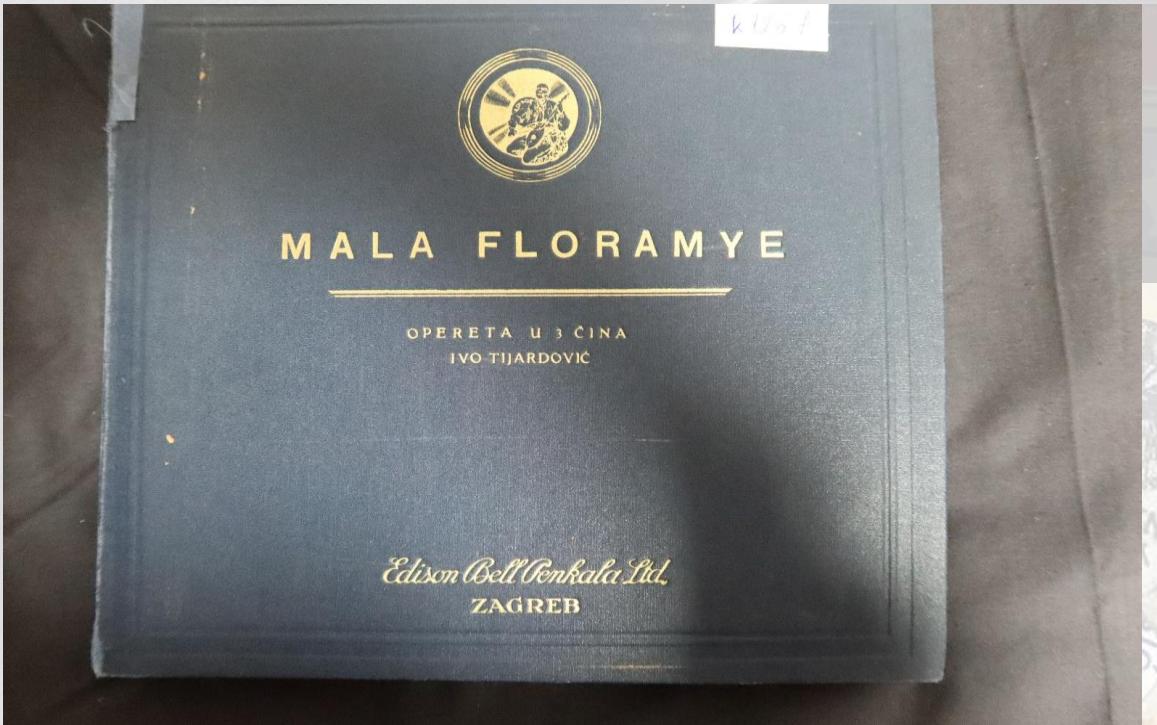
Ova stranica koristi kolačiće za bolje performanse, ali ih uvijek možeš isključiti.

Accept / Prihvaćam

Reject / Ne prihvaćam

Read More / Više

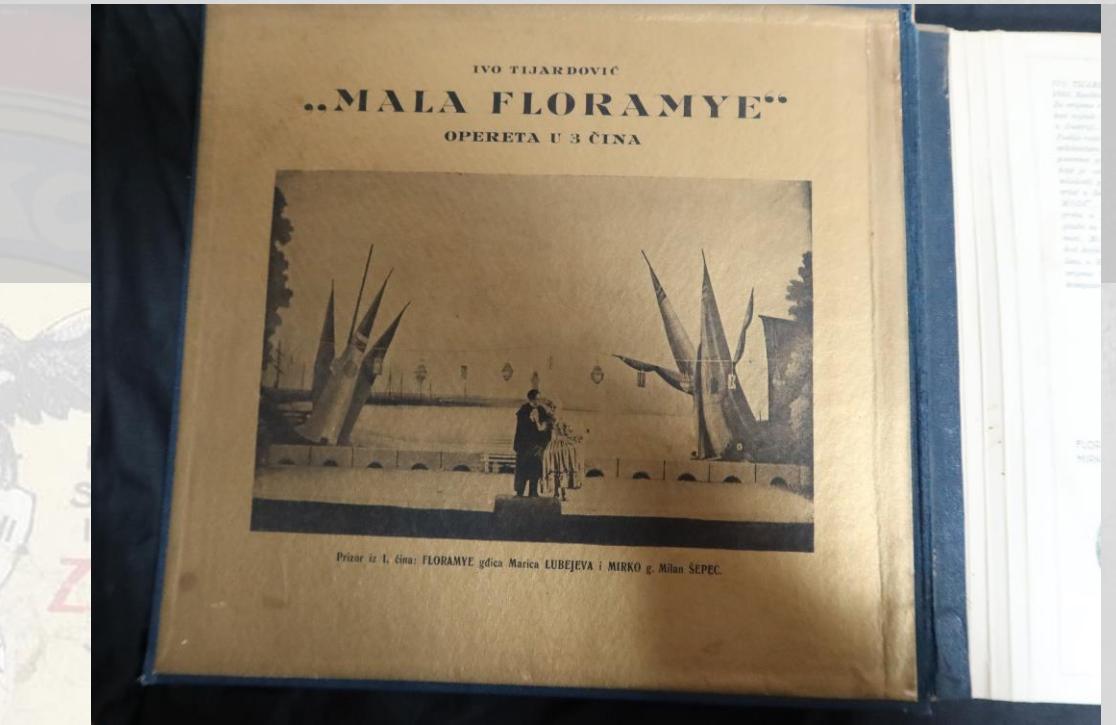
IVO TIJARDOVIĆ rođen je je u Splitu 1890. Smrtono dočekio je također u Splitu. Za vrijeme rata prekino je nauke, jer je bio vojnik mora prevesti tečeri godine u Anđelj, Italija i u Grčku, u Solunu. Poslije rata studiran je na tehnički u Beču arhitekturu, ali je ova napustio da se posveti povjeti glazbi i slikarstvu, za koju je ušao u svoju napravljajući miladost poželjanu emisiju. Kao slikar i crtač u Beču je sudjelivao u „WIENER-MODE“, „FAUNU“ i t. d. a u Zagrebu u „JUTARNJEM LISTU“. U zagrebačku mu prvi učitelji bili Mo. Bonamico, Mo. Menegello i Mo. Dobronić, kod kojih je učio teoriju, glasovir i violinu, u Beču kod Adolfa Ichpolda neko vrijeme instrumencaju. Prva njegova kompozicija, s kojom se je prikazao pu-

ljen na jednom koncertu u Beču, bila je opereta sa temom 4 glazbice „MILITO SAM“, po istočnočinjenoj pjesmi Boe Eszera. Uz brojne kompozicije lirskega sadržaja i lagane pleme pjesme napisano je i scenko djela operete „PIERROT ILO“. „MALA FLORAMYE“, „KRALJICA LORA“, „SOKOLIKA ARKARELL“ i operetka sa glazbom iz muzičke predstave „ZAPOVIED MARSALA MARMINTA“ a nešto je domaći i jedna operetska reviju „JUREK I ŠTEFEK“. Sennaku su mu djela izvezdana u Zagrebu, Splitu, Osijeku i u Čehoslovačkoj, u Brnu i Moravskoj Ostravi. Na najvećem brogu pozornica je izvedena opereta „PIERROT ILO“ a najviše je izvedena opereta „MALA FLORAMYE“, oko 100 puta samo u Zagrebu i Splitu. „MALA FLORAMYE“ mu je najpopularnija, preko nje su splitski naprjevi prešli granice Dalmacije.

IVO TIJARDOVIĆ.

„MALA FLORAMYE“
OPERETA U 3 ĆINA
LIBRETO NAPISAO I UGLAZBIO IVO TIJARDOVIĆ.
LICA:
MARIJA LUBEJEVA — ŠIDR BENDO PEGULA
DEJAN DUBAŠĆ

[Handwritten signature of Ivo Tijardović]

PREGLED IZDANJA < 33 34 35 36 > 33/60 25% 50% 75% 100% 120% ⌂

**Snimio
Jadran BABIĆ**

Već evo čitavo desetljeće traje zasad sizijska borba trojice ljudi, dva Zagrepčanina i jednog Špičanina, kojom pokušavaju privoljeti hrvatsku državu da konično stvari svoj (državni) fonohrvitstvu spasi od brzog propadanja goleni i dragocjenu zvučnu - glazbenu, dramsku, govornu - baštinu ovog naroda. Ishod te duge borbe trojice današnjih umirovljenika - Veljka Lipovščaka i Ivana Stamaća iz Zagreba, te Damira Tončića Sorinja, iz Splita - ljudi s najvišim tehničko-znanstvenim titulama, a istodobno glazbenih zaljubljenika, pa čak i skladatelja, zasad je tek produži "hodogram" uzaludnih pokušaja, od 1998. godine do dana danas.

Cilj je, naizgled sasvim dostižan, ishoditi od grada Zagreba i/ili Republike Hrvatske prostor od oko 200 kvadratnih metara, u okviru postojećega Hrvatskog državnog arhiva (HDA) ili izvan njega, i u njemu smjestiti i u njemu sačuvati zvučne zapise - makar one najdragocjenije i najugroženije - koji su od početka prošlog, paće i od kraja predprošlog stoljeća stvorenii na

Cilj je, rekoso, nai-zgled dostižan, ali se - zahvaljujući onim "obično poznatim" čimbenicima s nadležnog državnog vrha

- čini podjeđna-ko dalekim kao i prije jednog desetljeća.

Kućni muzej

Prof. dr. sci.
Damir Tončić
Sorinj, izdanak

je poznate split-ske obitelji, a njegov stan u Splitu III doimlje se ne tek kao obiteljski, već i pravi-pravca-ti muzej: prije svega, glazbeni, odnosno glazbeno-tehnici. Za početak, upoznaje nas - makar i u odsutnosti - sa svoja dva zagrebačka prijatelja: prvi je inženjer elektrotehnike Veljko Lipovščak, specijalist audio-tehnike, koji je gotovo četiri desetljeća proveo u nekad ašnem Jugotonu, danas Croatia Recordsu. Drugi je Ivan Stamać, također inženjer, ali i skladatelj, recimo, vesele vinske popevke "Vužig, vužig ga Blaž" ili nezaboravne

Gramofon HMV (His master voice - Glas njegova gospodara) iz vremena neposredno nakon Prvoga svjetskog rata (1920. III 1921.)

WinRAR

re"...). Počeo je sklapati još na zagrebačkim studijima, pa je 1962. godine na studentskom zagrebačkom festivalu dobio drugu nagradu za pjesmu "Nemimo more" (prva je otisla Jerku Rošinu).

- Tko je bio Albin Lukaš? - pitao sugovornika.
- Bog zna, zasigurno neki tadašnji Oliver... A evo ovdje, iz otrilike istog doba, koračnice "Junak iz Like" autora M(ladena) Majera i to "sviranod od Kr(aljevskog) ug. Zagrebačkog VII hrv.-slav. Domobranskog orkestra, Agram".

Zvuk koji dopire s tih (pra)starih ploča doista zvuči kao iz pre-prošlog stoljeća, ali kad na isti gramofon dode noviju snimku starog Satchma (Louis Armstronga) - uređaj zazvoni kao da je jučer proizveden!

- Kako ste prikupili sav ovaj sjajni "muzejski postav"? - pitamo profesori Tončića.

- A kako: ja sam bio bolezljivo, a nemirno dijeti i jedini način da me se veže za postelju bili su gramofoni i ploče - odgovara on. - I ovo što vidite kod mene, to je od čitave familije: oni bi bacali, a ja sakupljalost splitske i hrvatske. Počasno

že Tončić. • A evo vam živa i neobnoviva dokaza da smo ih imali kada i razvijena Europa, prije 1900. godine, izvedba pjesma "Miruj, Srdo moje!" ("Tko je, srde, u te dirn'o"),

čini mi se, po tekstu Šenoe i na glazbu Lisinskog, i to - lijepo piše - "pjevano od Albin Lukasch" u "Agramu" (Zagreb).

- Tko je bio Albin Lukaš? - pitao sugovornika.

- Bog zna, zasigurno neki tadašnji Oliver... A evo ovdje, iz otrilike istog doba, koračnice "Junak iz Like" autora M(ladena) Majera i to "sviranod od Kr(aljevskog) ug. Zagrebačkog VII hrv.-slav. Domobranskog orkestra, Agram".

Zvuk koji dopire s tih (pra)starih ploča doista zvuči kao iz pre-prošlog stoljeća, ali kad na isti gramofon dode noviju snimku starog Satchma (Louis Armstronga) - uređaj zazvoni kao da je jučer proizveden!

- Kako ste prikupili sav ovaj sjajni "muzejski postav"? - pitamo profesori Tončića.

- A kako: ja sam bio bolezljivo, a nemirno dijeti i jedini način da me se veže za postelju bili su gramofoni i ploče - odgovara on. - I ovo što vidite kod mene, to je od čitave familije: oni bi bacali, a ja sakupljalost splitske i hrvatske. Počasno

- Stoji činjenica da, proces sakupljanja počinje društvenom interakcijom u fazi lova (Mardon i Belk, 2018.), zatim se nastavlja samomotiviranim fazom poput katalogiziranja i mnogo puta završava društvenim aktivnostima uključujući dijeljenje zbirke s prijateljima ili objavljivanje ili predstavljanje njih u javnosti. Osim toga, kolekcionari pokazuju i racionalno i iracionalno ponašanje kao i svi kupci.
- Iako postoje ekstremni slučajevi u kojima sakupljanje stvara ovisnost i disfunkcionalnost za pojedinca i njegovu/njezinu obitelj, češće se smatra da je to korisna aktivnost, barem za kolekcionara. No međuljudski gledano, pokazalo se da se zbirke doživljavaju kao neljudski suparnici za naklonost kolekcionara u kućanstvu i da ostavljaju kulturno nasljeđe materijalnih artefakata koji pretjerano predstavljaju moćne društvene klase.

- Najstarije gramofonske ploče u kolekciji
- „Esultate“ Otello“ (Verdi) (1896.)
- „Miruj, Srdce moje“ (A. Šenoa, V. Lisinski) pjeva: Albin Lukasch (1900.)
- „Junak iz Like“ (M. Majer) „svirano od Kr(aljevskog) ug. Zagrebačkog VII hrv.-slav. Domobranskog orchestra , Agram“ (1900.)
- Od ostalih rijetkih starih izdanja valja istaknuti niz opernih arija, svjetskih šlagera, ruskih orkestara balalajki, ciganskih kapela, pa i šaljivih skećeva nekad popularnog komičara Arnošta Grunda ili pak legendarnog Vlahe Paljetka s nizom svojih i pripjeva stranih skladbi. U ovu kategoriju svakako ulazi i tada vrlo popularni splitski kompozitor Tijardović, čije su arije iz „Male Floramye“, „Spli’skog akvarela“ i „Kraljice lopte“ više puta izdavane tijekom ovog perioda.
-

nedjeljna 4.2.2007.
SLOBODNA DALMACIJA

Gramofon u Hrvatskoj
(akustično doba)

1890. (13. o ujka) - u zagrebačkom svrati tu "Caru Austrijskom" prvi put predstavljen fonograf.

Oko 1900. - početak prodaje gramofona i ploča

Oko 1900. - prve Berlinerove ploče s hrvatskim izvođačima i glazbom

1909. - izlazi ploča s melodijama iz operete "Barun Trenk" (električno doba)

1926. (15. listopada) - osnovana tvrtka za proizvodnju gramofonskih ploča "Edison Bell Penkala" d.d.

1938. - osnovana tvrtka "Elektroton" u Zagrebu

1945. - "Elektroton" podr avljen

1947. - "Elektroton" postao "Jugoton"

1955. - početak proizvodnje vinilnih ploča

1995. (veljača) - otisnuta zadnja vinilna ploča

Gramofon Thorens iz 1931. godine

Najstarija hrvatska ploča (dr. Tončić vjerojatno je jedini koji je imao "Mriju srde moje" pjevao je Albin Lukasch, neli davni Oliver

OSTAVŠTINA

DESET GODINA TRAJE BORBA TROJICE STRUČNJAKA DA SE STVORI DR AVNI FONOARHIV I OD BRZOG PROPADANJA SPASE MNOGE DRAGOCJENE TONSKE SNIMKE

34

Adio Mare..

za fonoarhiv ili ga nema?

- Ma, mora ga biti! - ljuti se Tončić. - S bivšim direktorom Hrvatskog državnog arhiva gospodinom **Kolanovićem** stvar je išla dobro, ali otkad je on umirovljen, a na čelo mu došao gospodin **Cosić**, čini se da je nestalo i pravog razumijevanja važnosti ovog posla koji se ne može i ne smije izbjegavati.

U razgovor se uskoro, posredstvom telefona, uključuje inženjer Veljko Lipovščak iz Zagreba, koji

neumorno ističe kulturnu i društvenu važnost nacionalnog fonoarhiva...

- Riječ je o golemoj količini iznimno vrijedne građe - kaže on. - U Hrvatskoj postoje tri privatna arhiva, a tri su već propala - rasprodana su, a bilo je slučajeva i da se građa naprosto bacala! Puno je lomljivih ploča, a Bog zna u kakvom su stanju stare vrpce. Njihovo spašavanje je hitno potrebno. To uostalom od nas traže i UNESCO i Europska unija...

U jednom njegovu gnjevnom pištu iz 2005. godine Stjepanu Čosiću, (relativno) novom ravnatelju HDA, Lipovščak čak kaže kako mu je "već dosadila nebriga o dijela hrvatske kulture", koja ga "podsjeća na kulturocid iz 1945. godine u fonotekama Radio Zagreba i 'Elektrotona'!"

Iz drugih papira, pak, vidljivo je kako inicijativu trojice entuzijasta, koje su podržali i Hrvatsko društvo skladatelja i Hrvatska sekcija AES-a (svjetske udruge za audioinženjering), država prebacuje ministarstvu kulture, a ono pak gradu Zagrebu. Ali, sve ostaje na peticijama, razgovorima, nejasnoćama i "nemogućnostima".

Problem je, zaključujemo iz svega, konkretnan: ni država, ni grad Zagreb, ni ministarstvo, ni državni arhiv ne rade svoj posao. Ali, još više, gore i šire: u ovom vremenu i prostoru na djelu su i svjesni i nesvjesni mehanizmi zatiranja povijesnog pamćenja. Zato vrijedi poduprijeti desetletno nastojanje trojice neumirenih umirovljenika da se ta i takva praksa konačno prekine.

Glasbeni zaljubljenik prof. Damir Tončić Sorinj doktor je tehničkih znanosti, izdanak je poznate splitske obitelji, stalni gost glazbenih premijera u splitskom HNK; Veljko Lipovščak inženjer je elektrotehnike, specijalist audiotehnike koji je gotovo četiri desetljeća proveo u nekadašnjem Jugotonu, danas Croatia Recordsu; Ivan Stamać inženjer je skladatelj (autor, primjerice, vinske popevke "Vužgi, vužgi ga Blaž")

Državni arhiv u Splitu, Ulica glagoljaša 18, 21000 Split
arhivistica specijalistica Vendi Ganza Marušić

Poštovana,

suradnik sam projekta "Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih", koji podupire Hrvatska zaklada za znanost. Između ostalog, projekt smjera cijelovito dokumentirati sve institucionalne, a dijelom i privatne zbirke šelak gramofonskih ploča na 78 ok/min. koje obuhvaćaju izdanja triju zagrebačkih tvrtki aktivnih u razmatranom razdoblju: Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton. U tijeku je izrada baze podataka "Hrvatska e-diskografija" koja će u konačnici obuhvatiti metapodatke za sve ploče i snimke, kao i fotografije naljepnica te podatke o zbirkama u kojima su ploče pohranjene, prodajnim katalozima, reizdanjima, dostupnim digitalnim presnimkama, analitičke napomene i dr. Baza je dostupna na poveznici: [https://repozitorij.dief.eu/a/?pr=l&mrx-\[1108929\]-a](https://repozitorij.dief.eu/a/?pr=l&mrx-[1108929]-a)

Jedna od najzanimljivijih zbirki spomenutih gramofonskih ploča nalazi se u Vašem Arhivu. Riječ je o zbirci Damira Tončića (HR DAST 627) s više od 1000 šelak ploča. Naša molba odnosi se na *doprštenje da fotografiram naljepnice ploča triju zagrebačkih tvrtki koje su pohranjene u Vašem Arhivu*. Osim u analitičke svrhe, naljepnice ploča koje ne postoje u drugim, već obrađenim institucionalnim zbirkama uključili bismo u bazu podataka, navodeći dakako da potječu iz zbirke Tončić u Državnom arhivu u Splitu.

srdaćan pozdrav,
dr. sc. Joško Ćaleta
Institut za etnologiju i folkloristiku